

یاسای کۆری زانیاری کوردستانی عێراق

به ناوی خوای به خشنده و میهره بان
به ناوی گهل
ئهنجومه نیشتمانی کوردستانی عێراق
ژماره ی بریار: ۳۷
بهرواری بریار: ۱۹۹۷/۱۲/۲۸

«بریار»

به گویره ی نهو یاسایه ی که ئهنجومه نیشتمانی کوردستانی عێراق له دانیشتنی خویدا
رۆژی ۱۹۹۷/۱۲/۲۸ بریاری له سه ر داو پشت بهو دهسه لانه ی به پیتی برگه (۳) ی
ماده (۲) له یاسای ژماره (۱۰) ی سالی ۱۹۹۷ دا پیمان دراوه، بریاری ده رهینانی
ئه م یاسایه مان دا:ـ

یاسای ژماره (۱۲) ی سالی ۱۹۹۷ یاسای کۆری زانیاری کوردستانی عێراق

فه سلی یه که م (کۆر و نامانجه کانی)

ماده ی یه که م:

له هه ریمی کوردستانی عێراق کۆریک به ناوی (کۆری زانیاری کوردستانی عێراق)
داده زرێ و به ئهنجومه نی و هه زبیرانه وه په یوه ست ده گری.

ماده ی دووه م:

کۆر که سایه تیه کی و اتایی (معنوی) سه ره خو ی هه یه .

ماده ی سێیه م:

باره گای کۆر شاری هه ولپیر (پایته ختی هه ریم) ده بی و ده توانی هه ندی له
دانیشتنه کانی به بریاری زۆرینه ی ئه ندامه کاراکانی له ده ره وه ی باره گاکه یدا به ستی .

ماده ی چواره م:

کۆر بۆ به دیهینانی ئه مانه ی خواره وه هه ول ده دات:ـ
ا- کارکردن بۆ هه لپزاردن و وشه ی یه کگرتوو له ناو شتیه جیاوازه کانی زمانی کوردیدا
بۆ گه یشتن به شتیه زاریکی ره سمی و یه کگرتوو .
ب- پاراستنی سه لامه تیبی زمانی کوردی و پاککردنه وه و پشخستن.

- ج - گهشه پیدان به دراساتی کوردی و توژینهوه زانستی و زمانه وانیه کان بو نهوهی له کاروانی پیتشکهوتنی زانستی و روشنبیری دانه بریت.
- د - زیندوو کردنهوهی که لئووری کوردی و ئیسلامی له زانست و ناداب و هونهرو به دهرخستنی رۆلی زاناکانی کورد لهم بوارانهوه.
- ه - گرنگی دان به خویندنی دیرۆک و شارستانییهتی کورد و کوردستان.
- و - هاندان و یارمهتیدانی دانان (التالیف) و وهرگیران له زمانی کوردیهوهو بو زمانی کوردی.
- ز - پتهوکردن و سازدانی په یوهندی له گه له کۆره زانستییهکان و زانکۆکان و مهلبهندهکانی توژینهوهی زانستی له ناوهوهو دهرهوهی ههریتما.

ماددهی پینجهم:

- کۆر نامانجهکانی خۆی بهم رینگایانهی خوارهوه به دهست دینی: -
- ا - دانانی فهرهنگ و مهوسوعاتی زانستی و زمانهوانی.
- ب - دهرکردنی گوڤارو چاپکراوهکان و ، گرنگی دان به کاروباری بلاوکردنهوه.
- ج - بلاوکردنهوهی کتیب و بهلگهنامهو ، لیتوژینهوهی دهقه کۆنهکان.
- د - سازدانی کۆنگرهی زانستی و زمانهوانی و ، بهستنی کۆرو سیمیناری روشنبیری و ، بهشداری کردن له کۆنگرهکانی دهرهوهی ههریتما.
- ه - ریتزلیتان له زاناو نه دیب و توژه رهوهو ، هونهرمهاندان.
- و - دامهزاندنی کتیبخانهیهک و دروست کردنی چاپخانهیهک.
- ز - دروست کردنی بنکهیهک بو به دهست هیتان و پاراستنی دهستنووسهکان.

فهرستی دووهم (ئهندامیهتی له کۆردا)

ماددهی شهشهم:

- کۆر پیتک دئی له:
- ا - ئهندامه کاراکان (اعضاء عاملین) که ژماره بیان له (۹) کهس که متر نه بی و له (۱۵) کهس زیاتر نه بی و (۵) کهس لهو ئهندامانه (متفرغ) ده بن.
- ب - ئهندامانی یاریده دهر (مؤازرین).
- ج - ئهندامانی شهرف.

ماددهی ههفتهم:

- ا - ئهندامی کارای کۆر مه رجه ده بی:
- ۱ - کورد، یان عبراتی بی و ، نهمه نی گه شتیبته (۴۰) سال.
- ۲ - شاره زاییه کی تهواوی له زمانی کوردی و له لقییک یان زیاتر له لقهکانی زانیاری دا هه بی و ، به ره مه یکی ره سه نیشی تیدا هه بی ، یان شاره زاییه کی باشی له یه کی له زمانه زیندوو یان کۆنهکاندا هه بی ، ههروه ها له دیاری کردنی دهسته واژهکاندا به تواناو کارامه بی.

ب - نەندامى يارىدەدەر (مۇازر) ى كۆر مەرجه دەپى:-

- ۱- شارەزاي رېژمانى كوردى بىت.
- ۲- زانىباربىھكى فراوان و بەرھەمىتىكى باشى لە يەكىتك لە لقەكانى زانىباربىدا ھەپى.

۳- تەمەنى لە (۳۰) سالى كەمتر نەپى:-

ج - نەندامى شەرەف مەرجه دەپى:-

- ۱- خزمەتتىكى باشى لە يەكىتك لە لقەكانى زانىباربىدا پېشكەش كوردى.
- ۲- تەمەنى لە (۵۰) سالى كەمتر نەپى.

ماددەى ھەشتەم:

سەرھتا نەنجوومەنى وەزىرائى ھەرىمى كوردستان (۵) كەس بۆ نەندامىھەتى كۆر ھەلدەبىزىرى كە مەرجهى نەندامى كارايان تىدابى ھەروەك لە بىرگە (۱) ى ماددەى (۷) ى نەم ياساىھەدا ھاتووه. پاشان ئەو نەندامە ھەلبىزىردراوانە نەندامەكاراكانى تر دەسنیشان دەكەن.

ماددەى نۆبەم:

- ۱- مەرجهكانى دامەزراندنى نەندامى كارا:-
  - ۱- بەنوسىن داواىەك پېشكەش بە سەرۆكايەتى كۆر بىكات.
  - ۲- دوو نەندامى كارا بە نوسىن (تەزكىيە) ى بىكەن و تىبايدا پېشكەسىرى رەوشت پاكى و توانا زانستى و نەدەبىھەكانى بىكەن.
  - ۳- بە دەستھەيتانى رەزامەندى زۆرىنەى نەندامە كاراكانى كۆر لە دەنگدانىتىكى نەپتى دا.
  - ۴- دەرچوونى بىرارىتك لە سەرۆكايەتى نەنجوومەنى وەزىرائەوھ بۆ دامەزراندنى.
- ب - نەندامى يارىدەدەر (مۇازر) و نەندامى شەرەف بە پالائوتنى دوو نەندامى كارا و بە رەزامەندى زۆرىنەى نەندامانى نەنجوومەنى كۆر بە دەنگدانىتىكى نەپتى وەردەگىرتىن.

فەسلى سىيەم

(سەرۆكايەتى و سىكرتارىھەتى كۆر)

ماددەى دەپەم:

- ۱- دەسنیشان كردنى سەرۆكى كۆر بە نامادەبوونى دوو سىيەكى نەندامەكاراكان و بە دەنگدانىتىكى نەپتى و بە زۆرىنەى رەھا دەنگ دەپى و بەمە بىرارى دامەزراندنى لەلايەن سەرۆكايەتى نەنجوومەنى وەزىرائەوھ بۆ دەردەچى بۆ ماوھى چوار سالى كە دەتوانى بۆ تەنبا جارىتك نۆپ بىكرىتەوھ.
- ب - نەگەر ئەو زۆرىنەى كە لە بىرگە (۱) ى سەرەوھەدا ھاتووه نەھاتە دى ئەو نەندامەى زۆرتىر دەنگ لە دەنگدانى دووھەمدا بەدەست بىتى دەپتە سەرۆك، نەگەر دەنگەكان يەكسان بوون. دەسنیشان كردنى سەرۆك بە تىرو پشك (قرعە) دەپى.

ماددهی یازدهیم:

سه‌رۆکی کۆژ جیگرێکی ده‌بێ که نه‌نجوومه‌نی کۆژ له‌ ده‌نگدانێکی نه‌پینی دا به‌ زۆرینه‌ی ره‌های ده‌نگه‌کان په‌کتیک له‌ نێوان نه‌ندامه‌کاراکانی هه‌لده‌بژێرتیت که‌ بۆ په‌ک چار شیاوی نوێ کردنه‌وه‌ ده‌بێت، له‌کاتی ناماده‌ نه‌بوونی سه‌رۆکی نه‌م جیگای ده‌کرێته‌وه‌.

ماددهی دوو ازده‌یه‌م:

۱- سه‌رۆک بۆی هه‌یه‌ نه‌ نێوان نه‌ندامه‌کاراکان دا سکر تێتری کۆژ هه‌لبژێری و ،
(منفرغ) ده‌بێ.
ب - سکر تێر ده‌بێته‌ -

- ۱- بریارده‌ری نه‌نجوومه‌نی کۆژ و ده‌سته‌ی سه‌رۆکایه‌تی.
- ۲- لئیرسراوی رێکخستنی نامه‌کوژینه‌وه‌و په‌یوه‌ندیه‌ کشتیبه‌کان.
- ۳- لئیرسراوی نووسینه‌وه‌ی پرۆتۆکۆل و بریار لێدراوه‌کانی دانێشته‌کانی نه‌نجوومه‌ن.

فه‌سلێ چواره‌م (ده‌سته‌و نه‌نجوومه‌نی کۆژ)

مادده‌ی سیازده‌یه‌م:

۱- کۆژ ده‌سته‌به‌کی سه‌رۆکایه‌تی ده‌بێ که له‌مانه‌ پێک دی :-
 ۱- سه‌رۆکی کۆژ
 ۲- جێگری سه‌رۆک
 ۳- سکر تێتری کۆژ
 ۴- دوو له‌ نه‌ندامی کارای (منفرغ) ، که نه‌نجوومه‌ن له‌ کۆبوونه‌وه‌یه‌ کدا هه‌لیان ده‌بژێری که‌ به‌لایه‌نی که‌م دوو سێیه‌کی نه‌ندامه‌کاراکانی ناماده‌ ده‌بن و ، بۆ چوار سه‌ل ده‌بێ و په‌ک چار شیاوی نوێ کردنه‌وه‌ ده‌بێ.
 ب - نه‌نجوومه‌نی کۆژ به‌لایه‌نی که‌م مانگی جارێک کۆده‌بێته‌وه‌.

مادده‌ی چواره‌یه‌م:

ده‌سته‌ی سه‌رۆکایه‌نی به‌م نه‌رک و تابه‌مه‌ندیانه‌ هه‌لده‌ستیت :-
 ۱- ناماده‌کردنی بودجه‌ی سه‌لانه‌و میلاکی کۆژ بۆ نه‌وه‌ی له‌لایه‌ن نه‌نجوومه‌نی کۆژده‌وه‌ بریاری له‌سه‌ر بدری و له‌کاتی دپاریکراودا پێشکه‌ش به‌ نه‌نجوومه‌نی وه‌زیران بکری.
 ب - رێکخستنی کاروباری به‌رتوبردن و دارایی کۆژ به‌پیتی پێره‌وی ناوخۆ.
 ج - پێشنیار کردنی به‌ستنی کۆنگره‌و کۆژ له‌ سه‌رحه‌م به‌شه‌کانی رۆشنیبری دا.
 د - سه‌ره‌یه‌رشته‌ی کردنی کاروباری زانستی و رۆشنیبری کۆژ.
 ه - ره‌زامه‌ندی له‌سه‌ر به‌ نیفاد ناردنی نه‌ندام و کارمه‌ندانی کۆژ بۆ ده‌ره‌وه‌و ناوه‌وه‌ی هه‌ر تێم.

ماددهی پازدهیم:

- ا- نهنجوومهنی کۆر له سهروک و جیگرهکهی و سکرنتیرو نهندامهکاراکان پیتک دی.
- ب - نهنجوومهنی کۆر به لایهنی کهم مانگی جارپیک کۆ ده بیتهوه و رادهی یاسایی به نامادهبوونی دوو سبیهکی نهندامهکانی به دهست دی و بریارهکانی نهنجوومهن به زۆربهنی دهنگی نهندامان وهردهگیری. له کاتی به کسان بوونی دهنگهکان نهو لایه نه سهرکهوتوو ده بی که دهنگی سهروکی له گه ل دایه.
- ج - پشوری سالانهی کۆر بهک مانگه و له (۱)ی مانگی ته مووزوه دهست پی دهکات. گهر پتوبستی کرد سهروک ده توانی لهو ماوهیه شدا داوای کۆبوونهوه له دهستهی سهروکایه تی و نهنجوومهنی کۆر بکات.

ماددهی سازدهیم:

- کۆر بهم تاییه نه ندیانه هه لدهستی:
- ا- سه بر کردنی نهو کارانهی په یوهندی به نه رک و نامانجهکانی کۆره وه هه یه.
  - ب - گفتوگۆو په سهند کردنی کارهکانی لیژنه زانستیهکان.
  - ج - راستاندنی پرۆزه ی بودجه ی سالانه ی کۆر و پیتشکesh کردنی به نهنجوومهنی وهزیران له کاتی دیاری کراودا.
  - د - په سهند کردنی پلانی سالانه ی کۆر.
  - ه - سه بر کردنی نهو شتانه ی که سهروکی کۆر پی ده سپیریت.

ماددهی جه لدهیم:

نهنجوومهنی کۆر بۆ هه یه لیژانی کاتی و هه میشه بی له نهندامانی خو ی، یان کهسانی تر به سهروکایه تی به کتیک له نهندامهکاراکانی کۆر پیتک بهیتی.

فهللی پیتجه م (کاروباری بهرته بردن و دارایی کۆر)

ماددهی هه ژدهیم:

- ا- کۆر نه م بهرته به رایه تبهانه ی خواره وه ی ده بی :-
- ۱- نوسینگه ی سهروکی کۆر.
- ۲- بهرته به رایه تی کارکیتی که سهکان (افراد).
- ۳- بهرته به رایه تی ژمبیری و وردکاری.
- ۴- بهرته به رایه تی راگه یانندن و په یوهندی گشتیه کان.
- ۵- بهرته به رایه تی خزمه تگوزاری زانستی و هونه ری.
- ۶- بهرته به رایه تی چاپخانه و بلاوکرده وه.
- ۷- کنتیخانه.
- ۸- بنکه ی ده سننوو س و به لگه نامه کان.

ب - هەریەک لەو بەرپۆهەرایەتیانە فەرمانبەرێکی خاوەن برۆنامەى زانکۆیى بەرپۆهە دەباو بە سکرێتێرەو پەپۆهەست دەبێ.

ج - ئەنجۆمەنى کۆر بۆى هەبە لەکاتى پێویستیدا بەرپۆهەرایەتى وچەند بەشێکى نوێ بکاتەو.

ماددهى نۆزدهیهه:

دارایی کۆر لەمانەى خوازەو پێک دێ:

ا - بەخشش (منحە) ی سالانەى بودجەى گشتیى حکومەتى هەرێم.

ب - داھانەکانى چالاکییەکانى خۆى.

ج - قازانجەکانى چاپەمەنى.

د - بەخشش و پیتاک.

ماددهى بیستهم:

سەرۆکى کۆر پلەى وەزیری دەبێ و هەمان مووچە و دەرمالە وەرەگریت.

ماددهى بیست و یههههه:

ا - جیگرى سەرۆک و سکرێتێر و ئەندامەکارا (مستفرغ) ئەکان بەخاوەن پلەى تاییهتەند دەژمێردرێن.

ب - ئەندامى (مستفرغ) سەریشک دەکرێ لەنێوان وەرگرتنى مووچە و دەرمالەى فەرمانگەهەى خۆى و نەوہى لەناوہرۆکى ئەم یاسایەدا ھاتوہ.

فەسلى شەشەم (حوکمە کۆتاییەکان)

ماددهى بیست و دووہهه:

ا - ئەندامى کارا ئەرکەکانى لە کۆردا جیئەجیئە دەکات و بەردەوام نامادە دەبێ و بەشداریى لە لیژنەکان و کۆبوونەوہو چالاکییەکانى کۆردا دەکات.

ب - ئەندامى کارا بە (مستقیل) دەژمێردرێ ئەگەر بێ پاساوى یاسایی لە سێ دانیشتنى لەسەر یەک نامادە نەبیت.

ج - ئەگەر شۆبى یەک لە ئەندامانى ئەنجۆمەن چۆل بوو، سەرۆک لە یەكەم دانیشتنیدا ئەمە رادەگەبەنێ و بربار دەدا لە ماوہى (٣) مانگدا پریکرتتەوہ.

ماددهى بیست و سێههه:

دەبێ کۆر (٦) مانگ لەکار پێکردنى ئەم یاسایەوہ پێرەوێکى ناوخۆ بۆ خۆى دابنێ.

ماددهى بیست و چوارہهه:

دەبێ لایەنە پەپۆهەندیدارەکان گزنگى بدەن بە بەرھەمەکانى کۆر لەھەموو بوارەکاندا و سودیان لێ ببینن.

ماددهى بیست و پێنجہهه:

پەپۆهەندى کۆر بە کۆرە زانستییەکانى ئەو نەتەوہ برايانەى لە کوردستانى عێراقدا پێکەوہ دەژین بە یاسا دیارى دەکرێ.

ماددهی بیست وشه‌مین:

دهبێ ئه‌نجومه‌نی وه‌زیران حوکه‌مه‌کانی ئه‌م یاسایه‌ حه‌یه‌جی بکات.

ماددهی بیست وحه‌فته‌مین:

ئه‌م یاسایه‌ له‌ مه‌یژووی ده‌رچوونه‌وه‌ کاری بێ ده‌کری و له‌ رۆژنامه‌ی ره‌سمیدا بڵاو ده‌کریته‌وه‌.

جوهر نامق سالم

سه‌رۆکی نه‌نجومه‌نی نیشتمانی کوردستانی عێراق

(هۆیه‌کانی ده‌رکردنی ئه‌م یاسایه‌)

دامه‌زراندنی کۆرتیکی زانستی بۆ کوردستانی عێراق هه‌رده‌م یه‌کیک بووه‌ له‌ ئامانجه‌ هه‌ره‌ گرنه‌کان که‌ بزایی رزگاریخوازی کورد له‌ عێراق به‌ سه‌رۆکایه‌تی بارزانی نه‌مر بۆ به‌دییه‌تانی تیکۆشاوه‌و له‌ گشت داواکاری و یادداشت و به‌لگه‌نامه‌کانیدا و له‌ هه‌موو قۆناغه‌کانی دانوستاندن له‌گه‌ڵ حوکومه‌ته‌کانی عێراقدا به‌ پله‌ی یه‌که‌م بایه‌خی پیدراوه‌. تا له‌ کۆتاییدا به‌ ریکه‌وتنه‌نامه‌ی (١١)ی تازاری ١٩٧٠ سه‌هرکه‌وتنی به‌ده‌ست هه‌تیا، ئه‌وه‌ش باوه‌ری سه‌هرکردایه‌تی بزایی رزگاریخوازی کورد ده‌سه‌لمه‌تیی به‌وه‌ی که‌ خه‌بات کردنی له‌ پیناو ده‌سته‌به‌ر کردنی دان پینان (اعتراف) به‌مافه‌ نه‌ته‌وه‌یه‌کانی گه‌لی کوردستان ده‌بێ هه‌ولێ دامه‌زراندنی ده‌زگه‌ زانستیه‌کانی له‌ ته‌کدا بێت بۆ پاراستنی پێگه‌کانی گه‌لی کوردستان و تاوه‌کو که‌ له‌ پوور و که‌لتووهره‌که‌ی پارێزراو بێت و زمانه‌که‌یش گه‌شه‌ بکات. هه‌روه‌ها تاكو بیه‌ته‌ پرديک دريژ بکریته‌وه‌ بۆ گه‌یشتن به‌ شارستانیه‌ته‌کانی دیکه‌و که‌ له‌ پووری گه‌لانی جیهان و به‌و ده‌ستانه‌ی که‌ بۆ خزمه‌تی هه‌موو مرۆڤایه‌تی هاوکاری له‌گه‌ڵ یه‌کتری دا ده‌کهن، جا له‌به‌ر ئه‌وه‌ی زه‌مینه‌ی بابه‌تی و خودی کوردستانی عێراق له‌باره‌ بۆ پێکه‌یتانی ئه‌م په‌یکه‌ره‌ زانستیه‌وه‌ که‌ هه‌ر ده‌بێ بیه‌ت و هه‌ک پێوستیه‌که‌ بۆ چه‌سپاندنی ئه‌زمونه‌ ساواکه‌ی کوردستان و، گه‌شه‌پێدانی «سیسته‌مه‌ سیاسیه‌که‌ی و به‌دییه‌تانی ئامانجه‌کانی، وه‌ به‌ مه‌به‌ستی به‌ره‌و پێشه‌وه‌ بردنی پرۆسه‌ی ته‌واوبوونی (تکامل) دام و ده‌زگاکانی که‌ پێگه‌ سه‌ره‌کییه‌کانی پێک دێن، ئه‌م یاسایه‌ دانرا (تشریح) کرا.